

VI knygotyros seminaras, skirtas lietuviškų kalendorių 150-mečiui

Pirmieji lietuviški kalendoriai - tai Lauryno Ivinskio (1811 - 1881) sudarytas "Metų skajtlus ūkiniškas ant metų Viešpaties 1846" ir Erdmono Šesnako (1797 - 1864) "Prūsijos kalendros ant meto 1847". Pirmąjį kalendorių Vilniuje išleido A. Zavadzkis, antrąjį - F. W. Horchas Klaipėdoje. Abu išėjo beveik vienu metu. Reikšminga, kad pirmųjų kalendorių autoriai buvo mokytojai: L. Ivinskis dirbo Rietave ir Joniškėlyje, E. Šesnakas - Tilžėje. Tad suprantama, iš kur šviečiamasis kalendorių pobūdis. Kaimo žmogui šie leidiniai greit tapo antrąja knyga po maldyno. Atsivertus kalendorių, matyti būsimų darbų ir atokvėpių, švenčių seka. Čia ir naudingi patarimai visais gyvenimo atvejais: ar susirgus, ar iškilus kokiam ūkiniam klausimui. Pateikti net orų spėjimai, ir ne tik iš astrologinės V. Europos tradicijos, bet taip pat iš kaimo senolių išminties. Laisvalaikiui - grožinės literatūros skaitiniai, žiupsnelis mokslo žinių, įvairenybės iš viso pasaulio. Ir visa tai suprantamai, "lietuviškai išguldyta", net su patarlėmis ir priežodžiais, žinomais nuo vaikystės. Kai kurie didieji Lietuvos rašytojai kelią į savo skaitytojų širdį irgi surado per kalendorius: L. Ivinskis į "metskaitlį" įdėjo A. Baranausko "Anykščių šilelį", o E. Šesnakas į "kalendras" - K. Donelaičio pasakėčias.

Lietuviškieji kalendoriai ypač pravertė, formuojant tautinę savimonę, rengiant valstybės atgimimą. Spaudos draudimo metais iš jų buvo net mokomasi rašto. Švietėjiškos funkcijos kalendoriai neprarado ir nepriklausomoje Lietuvoje.

Kultūros istorijoje kalendoriaus fenomenas yra itin iškalbingas ir reikšmingas. Pažymint 150-metę sukaktį, jis buvo nagrinėtas VI knygotyros seminare, kurį surengė Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Knygotyros katedra. Renginys vyko bibliotekos P. Smuglevičiaus salėje; pranešėjai: bibliotekininkai dr. J. Tumelis, I. Balčienė, A. Krukytė, D. Labanauskienė, N. Lietuvninkaitė; knygotyros specialistai prof. D. Kaunas, dr. S. Matulaitytė, dr. A. Navickienė, dr. O. Janonis, dr. V. Stonienė ir kiti. Į tyrimo objektą seminare pažvelgta įvairiais aspektais: istoriniu, kultūrologiniu, tipologiniu, muziejiniu, sociologiniu, mokslo žinių sklaidos. Iš viso perskaityta 16 pranešimų; medžiaga bus patalpinta į eilinį “Knygotyros” leidinio numerį.

Šis turiningas seminaras - tai beveik ir viskas, kuo buvo pažymėtas lietuviškojo kalendoriaus jubiliejus. Dar sulaukėme vieno iš L. Ivinskio sudarytų “metskaitlių” faksimilinio leidimo. Vilniaus pedagoginio universiteto Istorijos fakulteto muziejuje veikė senųjų kalendorių paroda, eksponatus surinkus iš kolegų bibliotekų. Vėliau paroda perkelta į Kraštotyros draugiją.

Libertas Klimka